

Norsk Oljemuseum
25 år på Kjerfholmen

Foto: Ukjent/Norsk Oljemuseum

Først på kaikanten

Etableringen av Oljemuseet var en pioner i revitaliseringen av sentrum generelt og sjøfronten spesielt. Byen hadde etablert en stor flate på utsiden av sjøhusene, en utfylling som var brukt som kai, med enkelte bygg langs. På Kjerlingholmen, der museet står i dag var byens slakteri. Da kaidriften opphørte og slakteri og frysehus var revet, ble kaien fylt opp av annen midlertidig lagring; parkering for biler.

Av Henrik Lundberg, byarkitekt

Blå promenade ble påbegynt da museet stod ferdig. Samme år ble det avholdt arkitektkonkurranse om torget, som ble realisert mange år senere. Og det var omtrent samtidig med byggingen av museet at restaurantene i Vågen begynte med uteservering. I mellomtiden har det vært mange planer for bygg og byrom som skulle erstatte parkeringen langs sjøfronten, men få er blitt realisert. Bortsett fra konserthuset og skolene i Bjergsted er lite skjedd.

Protest

Oljemuseets popularitet kan avleses i antall treff i Aftenbladets arkiv. Størst oppmerksomhet skulle en tro var det i åpningsåret 1999, da det var hele 185 saker. Men tre år tidligere var det faktisk like mange. Det var da en artikkel mer enn annenhver dag. Arkitektkonkurransen ble avholdt i 1992, så

det var ikke nyheten om at det nå faktisk ville bli et oljemuseum det dreide seg om.

Den store oppmerksomheten skyldes protester mot at museet skulle bygges, og det var plasseringen folk var imot. Både næringsdrivende og aktivister mente at museet ville ødelegge bylivet i denne delen av sentrum. Det man var mest negativ til var at bygging av museet ville medføre flytting av hurtigbåtterminalen – som den gang lå like nord for museet.

Det var ikke plass til både manøvrerende båter og de tre installasjonene som museet har i sjøen. Derfor skulle hurtigbåtene flyttes til et nytt bygg lenger øst, og samlokaliseres med ferjene. Sentrumsforeningen, som den gang het Servicebyen Stavanger, mente at flyttingen ville

ta bort mange besøkende og føre til butikkdød. Motstanden vokste underveis. Noen mente også at bygget var for stort, det ville ruve på kaikanten som en «Berlinmur» mellom byen og sjøen.

I butikkene ble det samlet underskrifter til opprop om flytting av museet. Aksjonsgruppen mente at en plassering i Bjergsted, omtrent der Konserthuset ligger i dag, ville være bedre. Kampanjen samlet inn hele 18 000 underskrifter. Det vil si nesten hver femte innbygger. Det var lagt flere enn de som stemte Høyre det året.

Det var ikke første gangen en byutviklingssak engasjerte til debatt, men denne gangen var det større. Det var noe som liknet en folkebevegelse. I ettertid er det lett å se at det kunne vært gjort et bedre informasjonsarbeid for å forankre både nybygget og flyttingen av hurtigbåtene. Konsekvensene burde vært diskutert med byens innbyggere og næringsdrivende. Nå utløste det protest og det å være imot kan både mobilisere og skape samhold.

25 år senere

Og hvordan gikk det? Etter 25 år er mye forandret og noe har gått seg til. Opprøret stilnet, og museet ble en suksess. Etter en litt tung start strømmet publikum til og gav gode besøkstall. Museet har fortsatt å sette besøksrekorder siden. Mye skyldes aktuelle utstillinger og museets evne til å gjenoppfinne seg selv. Og bygget viste seg ikke å være så brutalt likevel. Tvert imot var

utformingen tiltalende med en delikat steinfasade mot byen, og hele anlegget var gjennomført med høy kvalitet. Arkitekturen er basert på en folkelig og litterær ide der bygningsdelene symboliserer ulike elementer i oljevirksomheten. «Det finnes neppe en bygning i dette landet som så tydelig signaliserer sin funksjon som Norsk Oljemuseum», sa kunsthistoriker Hild Sørby. Og bygget fikk sin egen fanskare.

Sentrumslivet i denne delen av byen humpet videre. Det viste seg at utfordringene var knyttet til andre ting enn det reisende fra øyene kunne gjøre noe med. Så fikk området en spontan aktualitet gjennom Fargegata, som hadde langt større tiltrekningskraft. En ny publikumsmagnet kom med etableringen av Geoparken. Den er en forlengelse av museet som gir området en egen appell til barn. Antallet besøkende i parken er flere ganger større enn inne i museet.

Den nye hurtigbåtterminalen ble utformet som en katedral for de ventende. Men nedleggelse av ferjer og nedgang i hurtigbåter gjorde den utdatert, lenge før det var gått 25 år. Den robuste romligheten gjorde likevel at bygget enkelt lot seg fornye til å romme både scene og konferansesenter, og slik bli byens nye store møteplass.

Og hva nå?

Økende miljøbevissthet har fått en utilsiktet virkning. En navnevask er i ferd med å spre seg.

En av protestplakatene som ble laget i forbindelse med underskriftskampanjen til Folkeaksjonen for Oljemuseet i Bjergsted.

Etter at Statoil tok olje ut av navnet, har statlige institusjoner fulgt opp rensingen og blitt til *Sokkeldirektoratet*, *Havindustritilsynet* og *Energi-departementet*. Det er hovedsakelig fortsatt olje og gass det dreier seg om, men navneendringen gjør det kanskje lettere å omgå de ubehagelige

sidene. Betryggende er det derfor at Norsk Oljemuseum ikke har noen planer om å endre navn.

Intens bruk har gjort at Geoparken er blitt sliten. Den skulle bare være midlertidig da den ble etablert i 2008. Kjerlingholmen som området heter, er klar for en fornyelse som skal vitalisere vitenparken og samtidig tilføre andre kvaliteter. Og ikke minst, gjøre området litt grønnere. Det planlegges utlysning av en arkitektkonkurranse i løpet av året.

Sentrumsplanen ble vedtatt i 2019 etter mange år med diskusjoner. Et av temaene var hvor stor utbyggingen skulle bli på Holmen, og hvor nær utfyllingen fikk komme Oljemuseet. Arkitektforeningen mente at museet vil bli liggende på land. Man landet på en mellomting som tillater en viss størrelse på det nye byområdet og samtidig gir litt rom rundt museets installasjoner i sjøen. Nylig utarbeidet kommunen et strategisk planprogram for utviklingen av Holmen og Østre havn, og nå starter arbeidet med å detaljplanlegge områdene.

Med dette får Oljemuseet to nye naboer. Opprusting av parken vil gi en ny ramme for bygget og utvikling av Holmen vil tilføre folk og aktivitet i nærområdet. Sammen vil de bidra til å vitalisere bysentrum. Og endelig får Oljemuseet selskap på kaikanten.